

ZBB106 KODLU
TASARIM BİTKİLERİ
YETİŞTİRİCİLİĞİ
DERSİ NOTLARI

Doç. Dr. Soner KAZAZ

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü
06110-Ankara

skazaz@ankara.edu.tr

8- BAZI TASARIM BİTKİLERİ, ÖZELLİKLERİ VE YETİŞTİRME TEKNİKLERİ-3

Ligustrum (Kurtbađrı)

- **Familya** : *Oleaceae*
- **Önemli türler** : *Ligustrum ovalifolium*
Ligustrum vulgare
- **Yaprak döken ya da herdemyeşil, çalı veya ağaç karakterinde, 50 kadar tür bu cinsi oluşturur.**
- **Asya, Avrupa, Malezya ve Avustralya'da yayılım gösterirler.**
- **Yaprakları karşılıklı dizilmiş, kısa saplı, kenarları dişsizdir.**
- **Çiçekleri dal uçlarında beyaz renkli, bileşik salkım durundadır.**
- **Meyveleri üzümsü meyve durumunda, morumsu-siyah, yeşilimtrak veya beyaz renkli olabilir.**
- **Çok soğuk aylarda, herdemyeşil olan türlerde yapraklar kahverengi-yeşil renge dönerler.**
- **Genellikle çit bitkisi olarak kullanılırlar.**
- **Pek çok toprak çeşidinde ve kuru yerlerde yetişebilirler. En tatminkar gelişme ise nemli ve zengin topraklarda olmaktadır.**

***Ligustrum ovalifolium* (Oval yapraklı ligustrum);**

- ✓ Anavatanı Japonya'dır.**
- ✓ Herdem yeşil veya yarı herdem yeşil, çalı formunda bitkilerdir.**
- ✓ 3-5 metreye kadar boylanabilirler. Bol ve sık dallanma gösterir.**
- ✓ Ilıman iklimlerde herdem yeşildir.**
- ✓ Yaprakları oval biçiminde, 5-7 cm uzunluğunda, üst yüzü parlak koyu yeşil, alt yüzü sarımtırak yeşildir.**
- ✓ Çiçekleri beyaz, bileşik salkım formunda olup Temmuz ayında açar.**
- ✓ *Syringa vulgaris* (Leylak) için anaç bitkisi olarak kullanılır.**
- ✓ En önemli kültür formu, yapraklarının kenarları sarı şeritli olan ve yavaş gelişen *Ligustrum ovalifolium* "*Aurea Marginatum*"dur.**

***Ligustrum vulgare* (Adi kurtbağrı, Kurtbaharı, Adi ligustrum)**

- ✓ Ortalama 4-5 metreye kadar boylanabilen, gövdesi dik, yaygın bir it bitkisidir.**
- ✓ Yazın yeşil olup kişin fazla sert geçmediği yerlerde yarı herdem yeşildir.**
- ✓ Avrupa ve Kuzey Afrika kökenlidir.**
- ✓ lkemizde Karadeniz kıyı şerisinde ve i bölgelerde doğal olarak yetişir.**
- ✓ Yaprakları kısa saplı, sürgünlerde karşılıklı olarak dizilmiş, ters-oval veya yumurtamsı-mızrak biçiminde ve düz kenarlıdır. Yaprakların ucu sivri ve 3-6 cm boyundadır.**

- ✓ **Çiçekleri Haziran- Temmuz aylarında açar, çiçekler beyaz renkli olup salkımlar halinde sürgün uçlarında, 4-6 cm boyunda kurullar oluştururlar. Çiçeklerinin hoş bir kokusu vardır.**
- ✓ **Ekim-Aralık aylarında olgunlaşan üzüksü meyveleri, parlak siyah renkte, bezelye büyüklüğünde ve boldur.**
- ✓ **Budanarak kolaylıkla şekil verilir ve genellikle alçak çit yapmak için kullanılır.**
- ✓ **Güneşli veya gölge yerlerde ve kuru nemli topraklarda yetişir.**
- ✓ **Kent iklimine dayanır.**

Kurtbađrı;

- ✓ Üretimi elik ve tohum ile olur.**
- ✓ Tohumla üretimde, Sonbaharda toplanan tohumlar 0-10°C'de 2-3 ay katlandıktan sonra İlkbaharda ekilirler.**
- ✓ çelikle üretimde, Haziran ayında 10-12,5 cm uzunluğunda hazırlanan yumuşak çelikler soğuk yastıklardaki 2 kısım kum + 1 kısım torf karışımına dikilir ve üzerleri plastikle örtülür.**
- ✓ Dikimden sonra yaklaşık 6 hafta sonra %100 civarında köklenme olur. Köklenme olduktan sonra Sonbaharda şaşirtma yapılır.**
- ✓ Ekim ayında 25-30 cm uzunluğunda hazırlanan odun çelikleri açık araziye dikilir.**
- ✓ 8000 ppm'lik IBA ile muamele edilirse, %100 oranında köklenme olur.**
- ✓ Ancak *Ligustrum vulgare*'ye hormon uygulanmasına gerek yoktur.**

Pyracantha (Ateş Dikeni)

- **Familya** : *Rosaceae*
- **Önemli türler** : *Pyracantha coccinea*
- **Avrupa'nın Güney ve Güneydoğusunda, İtalya, Balkanlar, Kırım, Kafkaslar ve ülkemizde doğal olarak yetişir.**
- **80'e yakın türü bulunan herdem yeşil, dikenli, çalı ve sarmaşıklardır.**
- **Yaprakları tam yaprak durumunda, kenarları genellikle dişli ya da kertiklidir ve almaşlı dizilmişlerdir.**
- **Çiçekleri şemsiye şeklinde salkım formundadır.**
- **Meyveler portakal rengi veya kırmızı renklidir.**
- **Besince zengin, killi, humuslu topraklarda iyi gelişir.**
- **Güneş veya yarı gölge alanlarda yetişir.**

***Pyracantha coccinea* (Ateş dikenini, Ebembükü, Kirkat, Kuş Alıcı)**

- Güney Avrupa ve ülkemizde orman açıklıklarında veya orman altında yetişir.
- Ülkemizde genelde kısa boylu, sık dallı bir çalı görünümündedir.
- Avrupa'da 4-5 metreye kadar boylanan, süs bitkisi olarak değerlendirilen pek çok türü geliştirilmiştir.
- Herdem yeşil, yaprakları dar, ters yumurta biçiminde olup, uçlarda daralır. Sürgünlere kısa bir yaprak sapıyla bağlıdır, dikenlidir.
- Yapraklar 5-6 cm boyundadır.
- İlbaharda açan, beyaz küçük çiçekleri, yalancı şemsiye halinde kurullar oluşturur.

- Nohut büyüklüğünde kırmızimsı turuncu etli meyveleri vardır. Meyveler sürgün üzerinde gruplar halinde bulunur. Kış ortalarına değin dallarda kalır. Meyvesi yenir.**
- Gösterişli meyveleri nedeniyle daha çok süs bitkisi olarak park ve yollara dikilir.**
- Dikenlerinden dolayı ayrıca çit bitkisi olarak da yararlanılır.**
- Güneşli sıcak yerleri, geçirgen kuru toprakları sever.**

Ateş Dikeni;

- ✓ Üretimi tohum ve çelik ile olur.**
- ✓ Tohumla üretimde, tohumlar toplanır toplanmaz Sonbaharda ekilebilir. Takip eden İlkbaharda çimlenme gerçekleşir.**
- ✓ Çelikle üretimde, Eylül ayında 30 cm uzunluğunda dipçikli çelik olarak hazırlanır.**
- ✓ Hazırlanan çeliklerin dip kısımları yaralanarak %0,8'lik toz IBA ile muamele edilir ve sisleme altında köklendirilir.**
- ✓ Çelikler, 2 kısım torf + 1 kısım kum içine dikilirler.**
- ✓ Dikimden itibaren 3-4 hfata sonra %70-80 oranında köklenme olur.**
- ✓ Köklendikten sonra 17-25'lik polietilen siyah tüplere şaşırtılır.**
- ✓ İlkbaharda bitkiler dışarı çıkarılır ve Sonbaharda üzerinde meyve bulunan bitkiler elde edilir.**

Spiraea (Keçi Sakalları)

- **Familya** : *Rosaceae*
- **Önemli türler** : *Spiraea vanhouttei*
- **Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika doğal olarak yetişen 100 kadar türü vardır.**
- **Yazın yeşil yaprak döken çalılardır.**
- **Yaprakları sarmal dizili, kenarları dişli, dilimli nadiren tamdır.**
- **Çiçekleri erselik, beyaz, kırmızı veya sarı renkli olabilir. Çiçekler salkım veya bileşik salkım formundadır.**
- **Meyve kapsül biçimindedir ve meyvede 2-10 adet tohum bulunur.**
- **Tam güneşli yerlerde ve nemli topraklarda iyi gelişir.**
- **Grup, çit ve taş bahçeleri için uygun türleri vardır.**

***Spiraea vanhouttei* (Beyaz iekli Keçi Sakalı);**

- ☑ 1,5-2 m kadar boylanabilen çalılardır.**
- ☑ Fıskiye görünümünde kıvrık dalları vardır.**
- ☑ Yaprak kenarları testere dişlidir ve yaprak üst yüzeyi koyu yeşildir.**
- ☑ çiçekler bileşik şemsiye durumunda, beyaz renklidir. Mayıs-Haziran ayında çiçekler açar.**

Syringa (leylak)

- **Familya** : *Oleaceae*
- **Önemli türler** : *Syringa vulgaris*

Syringa vulgaris (Adi Leylak);

- ☑ Yazın yeşil, 5-6 m en fazla 7m boylanabilen ufak bir ağaç, bazen de sık dalları yukarı yükselen, çok gövdeli bir çalıdır.
- ☑ Tepe yapısı yuvarlaktır.
- ☑ Gövde kabuğu mavi-esmer dumanlı, ince pulludur. Yaşlı ağaçlarda grimsi kabuk helezonik çatlaklıdır.
- ☑ Sürgünleri yuvarlak-çubuğumsu, açık yeşilimsi-kahverengidir.
- ☑ Hafif derimsi yaprakları yumurtamsı ve yürek biçiminde olup, boyu 10 cm'dir.
- ☑ Yaprak kenarları tam, ucu sivri, düz yüzeyli ve genellikle sarımsı-yeşildir.

- Yaprak koltuğundan çıkan ve ikişer ikişer yan yana sürgünlerin ucunda yer alan, konik yapılı başak çiçek kurulu 20 cm boyundadır.**
- Çiçekleri Mayıs-Haziran aylarında açar. Beyaz ve pembe renklidir ve çok hoş kokuludur. Parfümeri de kullanılır.**
- Meyveleri yumurtamsı, sivri uçlu bir kapsüldür, 1 cm boyundadır. Tohumlar kanatlıdır.**
- Ilıman iklim kuşaklarında yetişir.**
- Çit bitkisi ya da rüzgar kesici olarak veya tek tek vurgu olarak kullanılabilir.**

Leylak;

- ☑ Üretimi tohum, çelik, daldırma ve aşı ile olur.**
- ☑ Tohumla üretim daha çok genç anaç temini için uygulanır. Bunun için Sonbaharda toplanan tohumlar, 4°C'de 40-60 gün katlamaya tabi tutulur ve İlbaharda açık araziye ekilirler. Takriben 3 hafta sonra çimlenme olur.**
- ☑ Çelikle üretimde, çiçeklenmeden hemen önce, yeni sürgünler 10-12 cm'ye ulaşınca hazırlanır. Hazırlanan çelikler bu devrede çok körpedir, onun için mutlaka sislemeye köklendirilmelidir.**
- ☑ Hazırlanan çelikler 2000 ppm'lik IBA ile muamele edilerek köklendirme ortamına dikilirler. Köklenme 5-6 hafta içinde meydana gelir.**

- ✓ **Daldırma ile üretimde, adi daldırma, havai daldırma ve tepe daldırması yöntemleri uygulanabilir.**
- ✓ **Aşı ile çoğaltmada, göz veya kalem aşısı yöntemleri uygulanabilir.**
- ✓ **Göz aşısı Temmuz-Ağustos aylarında yapılır.**
- ✓ **Kalem aşısı, yarma aşısı, Ağustos-Şubat aylarında yapılır.**
- ✓ **Anaç olarak *Syringa vulgaris* ya da *Ligustrum ovalifolium* kullanılır.**

Wisteria (Salkımlar)

- **Familya** : *Leguminoceae*
- **Önemli türler** : *Wisteria sinensis*
Wisteria floribunda
- **Asya'nın doğusunda ve Kuzey Amerika'da doğal olarak yaşayan 10 türü vardır.**
- **Yazın yeşil (yaprak döken), boylu ve sarılcı, çalı formunda bitkilerdir.**
- **7-9 adet küçük oval yaprağın bir araya gelmesiyle oluşan güzel görünümlü bileşik yaprağa sahiptir. Yaprak üst yüzeyi açık yeşil renkte ve parlaktır.**

- **Çiçekler salkım şeklindedir. İlkbahar başında yapraklar açmadan çiçekler açar. Renkleri beyaz-pembeden menekşe moruna kadar değişkenlik gösterir.**
- **Çiçek salkımları 15 cm'den 1m'ye kadar uzunlukta olabilir.**
- **Meyve bakla şeklinde, yassı ve uzundur. Meyvenin içinde çok sayıda tohum bulunur.**
- **Hafif gölge yerlerde, iyi drenajı olan, derin, nemli topraklarda iyi gelişir.**

***Wisteria sinensis* (Mor Salkım)**

- ✓ Çin'de doğal olarak yaşayan, 20 metreye kadar boylanabilen, yazın yeşil, tırmanıcı karakterli bitkilerdir.**
- ✓ Yaprakları tek tüysü yaprak durumundadır. Yaprakları oluşturan yaprakçık sayısı 7-13 adet, yaprakçık boyutu 5-8 cm'dir. Yaprakçıklar uzun yumurta ya da elips biçimindedir.**
- ✓ Çiçekleri Nisan-Mayıs aylarında Yapraklar çıkmadan açar ve hafif kokuludurlar ve mavi-menekşe rengindedirler.**
- ✓ Çiçekler salkım şeklindedir ve salkımların uzunluğu 15-30cm'dir.**
- ✓ 3 kültür çeşidi çokça kullanılır. Bunlar;**
- ✓ *Wisteria sinensis* "Alba" beyaz renkli,**
- ✓ *Wisteria sinensis* "Purpurea" menekşe renkli**
- ✓ *Wisteria sinensis* "Plena" katmerli çiçeklidir.**

Wisteria floribunda

- ✓ **Japonya kökenli olan bu türde çiçekler tepeden aşağı doğru ve sırayla açarlar.**
- ✓ **Çiçek salkımları 1 metreye kadar uzar ve çiçekleri mavi renklidir.**
- ✓ **Tüm kültür çeşitleri güzel kokuludur.**
- ✓ **Diğer türlere göre daha uzun süre çiçekli kalırlar ve daha dayanıklıdırlar.**
- ✓ **Tam güneşli alanlarda pergolalarda kullanılır.**

Salkım;

- ☑ Üretimi tohum,çelik ve daldırma ile olur.**
- ☑ Tohumla üretiminde, tohumlar Sonbaharda ekilir.**
- ☑ Çelikle üretimde, çelikler Temmuz ayında yeşil çelik olarak hazırlanır.**
- ☑ Daldırma ile üretimde, İlkbaharda hendek daldırması yapılır.**